

OBSAH

<i>Zdeňka Nerudová – Petr Neruda – Lenka Lisá – Martina Roblíčková</i> , Záchranný výzkum mladopaleolitických lokalit v Brně-Štýřicích v kontextu osídlení Brněnska – Rescue excavation of the Upper Palaeolithic sites in Brno-Štýřice in the context of Brno region	591–627
<i>Jaroslav Řídký – Petr Květina – Marek Půlpán – Lenka Kovačiková – Daniel Stolz – Roman Brejcha – Blanka Šreinová – Vladimír Šrein</i> , Analýza a interpretace nálezů z příkopu neolitického rondelu ve Vchynicích (okr. Litoměřice) – Analysis and interpretation of finds from the Neolithic rondel ditch in Vchynice (Northern Bohemia)	628–694
<i>Pavel Sankot</i> , Bemerkungen zur Wiederauffindung des späthallstattzeitlichen Wagengrabs von Kladruby, Bezirk Rokycany, Westböhmen – Poznámky k znovuobjevení pozdně halštatského hrobu na voze z Kladrub, okr. Rokycany	695–722
<i>Ladislav Varadzin</i> , Raně středověké hradiště Libušín. Hlavní poznatky z revizního zpracování výzkumů – The early medieval stronghold in Libušín. The main findings from a review of excavations	723–774
DISKUSE	
<i>Jiří Macháček</i> , „Velkomoravský stát“ – kontroverze středoevropské mediévistiky – “Great Moravian State” – a controversy in Central European medieval studies	775–787
<i>Jiří Bock</i> , Trutnov v listinách zderazského kláštera – Trutnov in den Urkunden des Klosters von Zderaz	788–792
AKTUALITY	
<i>Luboš Chroustovský</i> , Miejsca pamięci – pradzieje, średniowiecze i współczesność (Biskupin 4.–6. 7. 2012)	793–794
<i>Zdeňka Nerudová</i> , Mezinárodní konference o středním paleolitu	794–795
<i>Zdeňka Nerudová</i> , Setkání SKAM v Moravském zemském muzeu	795–796
<i>Jan Kypka</i> , Havelské město pražské – téma mezioborového (?) kolokvia	797
<i>Natalie Venclová</i> , Uprostřed plné práce odešel Miloš Čižmář	798–799
<i>Jan Klápště – Petr Sommer</i> , Prof. PhDr. Tomáš Durdík, DrSc. (24. 1. 1951 – 20. 9. 2012)	799–801

NOVÉ PUBLIKACE

<i>Kateřina Tomková, Petr Dresler: Opevnění Pohanska u Břeclavi (Brno 2011)</i>	802–805
<i>Jan Kypka, Sven Ostritz (Hg.): Die mittelalterliche jüdische Kultur in Erfurt 1. Der Schatzfund: Archäologie – Kunstgeschichte – Siedlungsgeschichte (Weimar 2010)</i>	805–809
<i>Sven Ostritz (Hg.): Die mittelalterliche jüdische Kultur in Erfurt 2. Der Schatzfund: Analysen – Herstellungstechniken – Rekonstruktionen (Weimar 2010)</i>	
<i>Sven Ostritz (Hg.): Die mittelalterliche jüdische Kultur in Erfurt 3. Der Schatzfund: Die Münzen und Barren (Weimar 2011)</i>	
<i>Michal Preusz, Kolektiv autorů: Bitva u Rakovníka 1620 (Rakovník 2011)</i>	810–811
<i>L. Košnar, Walter Melzer – Torsten Capelle (Hrsg.): Bleibergbau und Bleiverarbeitung während der römischen Kaiserzeit im rechtsrheinischen Barbaricum (Soest 2007)</i>	811–814
<i>kv, Philip R. Nigst: The Early Upper Palaeolithic of the Middle Danube Region. Studies in Human Evolution (Leiden 2012)</i>	814–815
<i>Petr Limburský, Christoph Steffen: Die Prunkgräber der Wessex und der Aunjetitz-Kultur. Ein Vergleich der Repräsentationssitten von sozialem Status (Oxford 2010)</i>	816–817
<i>Vojtěch Peksa, Katrin Struckmeyer: Die Knochen- und Geweihgeräte der Feddersen Wierde. Gebrauchsspurenanalysen an Geräten von der römischen Kaiserzeit bis zum Mittelalter und ethnoarchäologische Vergleiche (Rahden/Westf. 2011)</i>	817–818
<i>Jan Bouzek, N. Venclová – V. Hulínský – J. Henderson – S. Chenery – L. Šulová – J. Hložek: Late Bronze Age mixed-alkali glasses from Bohemia. Archeologické rozhledy 63, 2011, 559–585</i>	818–820
OBSAH ARCHEOLOGICKÝCH ROZHLEDŮ LXIV/2012	821–828

Záchranný výzkum mladopaleolitických lokalit v Brně-Štýřicích v kontextu osídlení Brněnska

Rescue excavation of the Upper Palaeolithic sites in Brno-Štýřice
in the context of Brno region

Zdeňka Nerudová – Petr Neruda –
Lenka Lisá – Martina Roblíčková

K dokladům epigravettienské kolonizace na území Brna-Štýřice (okr. Brno) přibyly v posledních letech další prameny k poznání zdejšího osídlení v období pozdní fáze mladého paleolitu. Cílem příspěvku je popis a srovnání veškerých dosavadních nálezů. Vzhledem k tomu, že v těsném sousedství stanic v Brně-Štýřicích bylo v minulosti detekováno několik míst s doklady přibližně stejně starého osídlení, zdá se, že oblast byla v období pozdní fáze mladého paleolitu opakovaně obydlována.

magdalénien – epigravettien – kamenná štipaná industrie – rekonstrukce osídlení – Brno

Additional evidence of Epigravettian settlement in Brno-Štýřice (Brno district) acquired in recent years has increased the inventory of sources available for gaining an understanding of the local settlement in the late phase of the Upper Palaeolithic. The aim of this work is to describe and compare all of the existing finds. Due to the fact that several locations with evidence of settlement of approximately the same age have been detected in close proximity to the stations in Brno-Štýřice, it appears that the area was repeatedly settled during the late phase of the Upper Palaeolithic.

Magdalenian – Epigravettian – chipped stone industry – settlement reconstruction – Brno

LENKA LISÁ, Geologický ústav AV ČR v.v.i, Rozvojová 269, CZ-165b 00; lisa@gli.cas.cz

PETR NERUDA, Ústav Anthropos MZM v.o., Zelný trh 6, CZ-659 37; pneruda@mzm.cz

ZDEŇKA NERUDOVÁ, Ústav Anthropos MZM v.o., Zelný trh 6, CZ-659 37; znerudova@mzm.cz

MARTINA ROBLÍČKOVÁ, Ústav Anthropos MZM v.o., Zelný trh 6, CZ-659 37; mroblickova@mzm.cz

Analyza a interpretace nálezů z příkopu neolitického rondelu ve Vchynicích (okr. Litoměřice)

Analysis and interpretation of finds from the Neolithic rondel ditch
in Vchynice (Northern Bohemia)

Jaroslav Řídký – Petr Květina – Marek Půlpán –
Lenka Kovačiková – Daniel Stolz – Roman Brejcha –
Blanka Šreinová – Vladimír Šrein

Práce se zabývá rondelem z lokality Vchynice (severozáp. Čechy), který je datovaný do mladšího neolitu. Cílem je prozkoumat vztah mezi nálezy ve výplni příkopu, dobou jeho zaplňování, funkcí a původní podobou mladoneolitických kruhových areálů. Byla provedena kvalitativní, kvantitativní a prostorová analýza nálezů z výplně příkopu rondelu. Sledovány byly zejména ty vlastnosti různých kategorií nálezů, které by mohly postihnout významné tendence spojené s formativními procesy. Výsledky jednotlivých analýz byly srovnány s jinými soubory z období neolitu. Na základě sumarizace dílčích výsledků byla pak formulována interpretace vzniku výplně příkopu. Pouze malý zlomek nálezů lze spojit s obdobím funkce rondelu. Výplň příkopu obsahovala některé nálezy, které dovolují diskutovat původní podobu objektu, nicméně samotnou funkci rondelu nelze z nálezů dešifrovat. Aplikovaný metodologický postup lze využít také na jiných objektech, které byly v minulosti zkoumány po tzv. mechanických vrstvách.

mladý neolit – kultura s vypíchanou keramikou – příkop – formativní procesy – keramika – kamenná industrie – mazanice – zvířecí kosterní pozůstatky

The text deals with the rondel (circle enclosure, Kreisgrabenanlage) from the Vchynice site, distr. Litoměřice (Northern Bohemia), dated to Late Neolithic. The aim is to study the relationship between the finds from the ditch infill, the duration of infilling, and the purpose and original form of Late Neolithic rondels. Qualitative, quantitative and spatial analysis of the finds from the rondel ditch was accomplished. Parameters of the different find categories that could reflect important tendencies related to formative processes were studied. The results of the particular analyses were compared with other Neolithic assemblages. On the basis of summarization of the intermediate results, interpretation hypothesis of the ditch infill formation was formulated. Only small part of the finds can be connected with the time when the rondel was in use. The ditch infill contained some finds that allow discussion of the original form of the feature, but the rondel's function as such cannot be deduced from the finds. The methodological procedure applied may be used for other features that were excavated in the so-called mechanical (artificial) layers in the past.

Late Neolithic – Stroked Pottery culture – ditch – formation processes – pottery – lithics – daub – animal remains

ROMAN BREJCHA, Archeologický ústav AV ČR, v. v. i., Letenská 4, CZ-118 01 Praha; brejcha@arup.cas.cz
LENKA KOVAČIKOVÁ, Přírodovědecká fakulta JU v Českých Budějovicích, Branišovská 31, CZ-370 05
České Budějovice; lenka.kovackova@gmail.com

PETR KVĚTINA, Archeologický ústav AV ČR, v. v. i., Letenská 4, CZ-118 01 Praha; kvetina@arup.cas.cz
MAREK PŮLPÁN, Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech v Mostě, v. v. i., Jana Žižky 835,
CZ-434 01 Most; pulpan@uappmost.cz

JAROSLAV ŘÍDKÝ, Archeologický ústav AV ČR, v. v. i., Letenská 4, CZ-118 01 Praha; ridky@arup.cas.cz
DANIEL STOLZ, Ústav Archeologické památkové péče středních Čech, Nad Olšinami 3/448, CZ-100 00
Praha; danielstolz@seznam.cz

VLADIMÍR ŠREIN, Česká geologická služba, Tomanova 22, CZ-162 00 Praha 6; vladimir.srein@geology.cz
BLANKA ŠREINOVÁ, Mineralogicko-petrologické oddělení, Národní muzeum, Cirkusová 1740, CZ-193 00
Praha 9 – Horní Počernice; blanka_sreinova@nm.cz

Bemerkungen zur Wiederauffindung des späthallstattzeitlichen Wagengrabs von Kladruby, Bezirk Rokycany, Westböhmen

Poznámky k znovuobjevení pozdně halštatského hrobu na voze
z Kladrub, okr. Rokycany

Pavel Sankot

Die kürzlich wiedergefundenen Teile der Ausstattung des ältesten bekannten späthallstattzeitlichen Hügelgrabs mit einem zweirädrigen Wagen in Kladruby bei Rokycany waren nach der ersten Veröffentlichung durch J. L. Píč im Jahr 1907 verschollen. Die Ergebnisse der neu durchgeführten Konservierung ermöglichen es, auch bei dieser Komponente im Raum Westböhmens ähnliche technische, soziale und ökonomische Bedingungen für die Formierung der Latènezivilisation zu erweisen, wie sie bisher nur in Westeuropa vorausgesetzt worden sind.

Hallstattzeit – Latènezeit – Westböhmen – Kladruby bei Rokycany – Wagengrab – zweirädriger Wagen

Notes on the rediscovered late Hallstatt wagon grave in Kladruby. The recent identification of the most important parts of the late Hallstatt wagon grave from Kladruby near Rokycany in the archaeological collection of National Museum, lost in following years after its discovery in 1907 and known still partly by data from the original documentation by J. L. Píč, and the data obtained by new conservation of all items allow to illustrate also in this type of components the analogous technical, social and economical conditions for the formation of the La Tène civilisation in Western Bohemia, like these which are traditionally supposed only in Western Europe.

Hallstatt period – La Tène period – western Bohemia – Kladruby near Rokycany – wagon grave – two-wheels wagon

PAVEL SANKOT, Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, Václavské náměstí 68,
CZ-115 79 Praha 1; pavel_sankot@nm.cz

Raně středověké hradiště Libušín Hlavní poznatky z revizního zpracování výzkumů

The early medieval stronghold in Libušín
The main findings from a review of excavations

Ladislav Varadzin

Raně středověké hradiště v Libušíně (okr. Kladno, střední Čechy) je významnou archeologickou lokalitou z několika důvodů. Předně kvůli jeho poloze v jádru Čech – na území, které je spjato s počátky přemyslovské vlády, a tudíž i s počátky českého státu –, dále díky plošnému výzkumu, který ho zařadil do skupiny nejlépe prozkoumaných raně středověkých hradišť v Čechách, a také svým opevněním kombinujícím důmyslně několik konstrukčních typů hradeb. V tomto článku je podán nový výklad klíčových nálezových situací a souborů artefaktů, odlišující se od dřívějších závěrů publikovaných na počátku 70. let. 20. století. Hradiště nevzniklo na přelomu 9. a 10. stol., ale nejdříve ve druhé, popř. ve třetí třetině 10. století. To pochopitelně vyvolává úvahy o jeho funkci a historickém významu.

raný středověk – hradiště – střední Čechy – Přemyslovci – keramika

The early medieval stronghold in Libušín (district of Kladno, Central Bohemia) is an important archaeological site for a number of reasons, foremost of which is the stronghold's position in the centre of Bohemia – a territory that is connected with the beginnings of the Přemyslid reign and therefore the origins of the Czech state. Large-scale excavations have also made Libušín one of the best investigated early medieval strongholds in Bohemia. Furthermore, Libušín is remarkable for the ingenious combination of several types of walls in the stronghold's fortifications. As such, the site has traditionally attracted a great deal of professional interest. This article offers a new interpretation of key find situations and assemblages of artefacts, one that differs from earlier conclusions published at the beginning of the 1970s. Among other things, the author attempts to show that the stronghold in Libušín was not built at the turn of the 10th century as previously believed, but probably during the second third of the 10th century, at the earliest. This dating naturally raises new questions about the stronghold's function and, hence, its historical importance.

Early Middle Ages – stronghold – Central Bohemia – Přemyslids – ceramics

„Velkomoravský stát“ – kontroverze středoevropské medievistiky

Jiří Macháček

Velká Morava patří ke kontroverzním tématům středoevropské medievistiky. Nejedná se totiž o běžný předmět akademického výzkumu, ale o fenomén, který je trvale přítomen v novodobém politickém diskurzu střední Evropy. Myšlenka, že Velká Morava byla nejstarším státem (státním útvarem) středoevropských Slovanů, na který přímo navazovala státnost českých Přemyslovců, polských Piastovců a uherských Arpádovců, tak zůstává ve středoevropském regionu stále živá. Slabina dosavadních přístupů spočívá v tom, že stát byl chápán jako axiom, o jehož existenci se nepochybuje. Současný proud bádání přistupuje k velkomoravské státnosti mnohem kritičtěji. Obrací se, stejně jako moderní evropská medievistika, k etnologii či sociální a kulturní antropologii, v níž hledá opory pro svoje interpretační modely i nové pojmosloví.

Velká Morava – archeologie – raně středověká státnost – raný stát – náčelnictví

“Great Moravian State” – a controversy in Central European medieval studies. *Great Moravia is a controversial theme within Central European Medieval studies. Rather than being a standard subject of academic research it is a phenomenon that has been a constant in Central European modern political discourse. The idea that Great Moravia was the earliest state of Central European Slavs, which was a direct predecessor of the statehood of the Czech Přemyslids, the Polish Piasts and the Hungarian Arpáds family, remains very much alive in the Central European region. The weak point of the earlier approaches consists in the fact that the state was taken to be an axiom, the existence of which was not questioned. The contemporary line of research examines Great Moravian statehood from a more critical point of view. Just as with modern European medieval studies it turns to ethnology as well as social and cultural anthropology, where it hopes to find support for its interpretational models and new terminology.*

Great Moravia – archaeology – early medieval statehood – early state – chiefdom

JIŘÍ MACHÁČEK, Ústav archeologie a muzeologie, Masarykova univerzita, Arne Nováka 1, CZ-602 00 Brno
machacek@phil.muni.cz

Trutnov v listinách zderazského kláštera

Jiří Bock

Cílem příspěvku je prokázání nesprávného vysvětlení počátků Trutnova, které bylo v minulém roce podáno v Archeologických rozhledech v článku „Nad počátky Trutnova a jeho pivovarnictví“. Spor o patronátní právo ke kostelu ve Starém Trutnově mezi panovníkem a zderazským klášterem, který se odehrál v letech 1358–1360, je klíčem k pochopení písemností, kterými klášter hájil svá práva. Rozbor jejich obsahu dává možnost zpětně rekonstruovat vývoj církevní správy na Trutnovsku a s ní i objasnit počátky staré Úpy a založení Nového Trutnova.

Trutnov – středověk – město – církev – farní správa – patronátní právo – klášter

***Trutnov in the documents of the Zderaz monastery.** The aim of the work is to demonstrate the inaccuracy of the explanation regarding the beginnings of Trutnov presented last year in *Archeologické rozhledy*. The dispute over the patronal right to the church in Old Trutnov between the king and the Zderaz monastery in 1358–1360 is the key to understanding the documents with which the monastery defended its rights. An analysis of the documents enables a reconstruction of the development of Church administration in the Trutnov region and helps clarify the beginnings of the town of Trutnov itself.*

Trutnov – Middle Ages – town – Church – parish administration – patronal right – monastery

JIŘÍ BOCK, Státní okresní archiv Liberec, Vilová 339/24, CZ-460 10 Liberec 10; bock@soalitomerice.cz